

ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ

1908 Reval Görüşmesi'nde Çarlık Rusyası ile İngiltere, Osmanlı topraklarını kendi aralarında paylaştılar. İngiltere Rusya'yı Osmanlı toprakları üzerinde serbest bıraktı.

Bu durum Osmanlı devlet adamları ve aydınları arasında endişeye yol açtı ve ülkede birçok karışık ve gösterilere neden oldu. **Enver ve Niyazi Bey** gibi bazı subaylar, Makedonya'da isyan çıkardı. II. Abdülhamit, anayasayı yeniden yürürlüğe koydu. Böylece 24-Temmuz-1908 'de yeniden seçimler yapıldı. II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle Türk siyasi hayatında ilk kez partili döneme geçildi.

II. MEŞRUTİYETİN SEBEP OLDUĞU GELİŞMELER

Osmanlı Devleti'nde Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle içeride çıkan karışıklıklar dış güçlerin iştahını kabarttı.

-1878 Berlin Antlaşması'yla Bosna- Hersek 'i denetleme hakkına sahip Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Bosna - Hersek'i topraklarına katmıştır.

-Berlin Antlaşması ile özerklik kazanan Bulgar Prensiği, 1908 'de bağımsızlığını ilan etmiştir.

-Yunanistan Girit'i işgal etmiştir.

-31-Mart Olayı çıkmıştır.

-Trablusgarp'a İtalyanlar saldırdı. Trablusgarp (Libya) ve Oniki adalar elden çıkmıştır.

-Balkan savaşları çıktı ve bu savaşlarda doğu Trakya hariç Avrupa'daki tüm topraklarımızı kayıp ettik.

Dünya Savaşı'nın Genel Nedenleri

-Fransız İhtilali sonucunda yayılan milliyetçilik anlayışı

Sanayi İnkılabı sonucu Avrupa devletleri arasındaki ekonomik rekabet ve sömürgecilik arayışı

Osmanlılar kendi topraklarını sömürgeci devletlere karşı koruyamayacak kadar zayıflamış olması

-Bloklaşma ve silahlanma (Genel)

I. DÜNYA SAVAŞI Nedenleri:

1-Balkanlarda Rusya'nın Panславизм politikasından Avusturya-Macaristan ile Almanya'nın rahatsız olması (Özel)

2-Rusya'nın sıcak denizlere inmek istemesi (özel)

3-İtalya'nın Akdeniz çevresine hâkim olmak istemesi (özel)

Savaşın Çıkışı:

Saray Bosna'da Avusturya-Macaristan veliahdının bir Sırp tarafından öldürülmesi ile savaş başlamıştır. (28 Haz. 1914) Avusturya-Macaristan'ın Sırpistan'a, Rusya'da Avusturya-Macaristan'a karşı savaş açtı. Almanya'da Rusya'ya Savaş açtı. Bir süre sonra Fransa ile İngiltere de Rusya'nın yanında savaşa girme kararı alınca bir anda büyük dünya savaşı patlak verdi.

I. Dünya Savaşı'na katılan devletler ve karşılıklı oluşturulan ittifaklar ise şöyleydi:

İttifak Devletleri: Almanya, Avusturya-Macaristan, Osmanlı, Bulgaristan

İtilaf Devletleri: Rusya, Fransa, İngiltere, İtalya
Paris Barış Konferansı, 18 Ocak 1919'da Paris'te, İttifak ve İtilaf Devletleri'nin bir araya gelmesi ile yapıldı. Konferansa o dönem savaş halinde olan 32 devlet temsilcileri katıldı. Konferans Paris'te yapıldığı için Paris Barış Konferansı adını almıştır. Bu konferansta ülkeler ve savaş için çeşitli kararlar da alınmış oldu.

Paris Barış Konferansı'nın maddeleri şu şekildedir:

- Konferans içerisinde Paris'te ilk kez Milletler Cemiyeti'nin kurulması ile ilgili karar alındı.

- ABD bu süreçte bir devlet olarak Yalnızlık Politikası (Monroe Doktrini) uygulamış ve diğer konulara pek karışmamıştır.

- Osmanlı topraklarının paylaşımında anlaşmazlığa düştüler.

- Yunanistan, konferansta İzmir ve Batı Trakya'da Rumların daha fazla olduğunu ve Rumların buralarda Türkler tarafından katledildiğini gösteren sahte raporlar ile geldi.

- Konferansta Yunanistan'ın İzmir ve civarını işgal etmesi kabul edildi. İşgal ile birlikte bölgede Rum nüfusunu çok göstermek için Türkler üzerinde baskı, zulüm ve büyük katliamlar yapıldı.

- İlk defa konferansta alınan kararlar beraber Doğu Anadolu'da bir Ermeni devletinin kurulması kararlaştırıldı.

- Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam) kuruldu.

- Fransa devletine; Urfa, Maraş, Antep, Suriye ile Lübnan verildi.

- İtalya devletine; Güneybatı Akdeniz verildi.

- İngiltere devletine; Irak, Filistin ile Boğazlar verildi.

- Daha önce zamanlarda İtalya'da olan Batı Anadolu Yunanistan'a bırakıldı.

- 15 Mayıs 1919 tarihinde konferansta kararların kabul edilmesiyle Yunanistan İzmir'i işgal etti.

Hedefi Uzak Doğu'daki Alman sömürgelerini ele geçirmek olan Japonya konferansta etkin olamadı.

İtalya'nın Fiume kıyıları ve bazı adalar ile ilgili talepleri kabul edilmedi. İtalya, teklifinin

reddedilmesi üzerine konferansı terk etti. İtalya'nın konferansta bulunmadığı dönemde Yunanistan'ın Batı Anadolu'yu işgaline karar verildi.

ABD Başkanı Wilson (Vilsin) için bütün mesele, milletlerarası barışı tesis edecek Milletler Cemiyetinin kurulmasıydı. Bu durumda konferansa egemen olan ve hazırlanan barış antlaşmalarının özelliklerini belirleyen İngiltere Başbakanı **Lloyd George** (Lloyd Corc) ve Fransa Başbakanı Georges Clemenceau (**Corc Klemensu**) oldu.

Not: Konferans bir Avrupa devletleri toplantısı olarak değil, galip gelenlerin kongresi olarak düzenlendi.

Not:2 Konferansta Osmanlı Devleti'nin paylaşımı ile ilgili konularda anlaşmazlığa düşülmesi, Osmanlı Devleti ile barış antlaşmasının yapılmasına engel oldu. Osmanlı Devleti ile imzalanacak barış antlaşmasının maddelerinin hazırlanması için İtalya'da Nisan 1920'de San Remo Konferansı toplandı.

SÖMÜRGEÇİLİK:

Bir devletin kendi ülkesinin sınırları dışında başka ulusları, devletleri, toplulukları siyasal ve ekonomik açıdan egemenliği altına alarak yayılmasıdır.

EMPERYALİZM

Bir devletin veya ulusun başka devlet veya ulusları kendi çıkarları doğrultusunda etkilemesidir. Emperyalizmde etkileyen devlet, etkilediği devletin kaynaklarından istifade eder.

KOLONİCİLİK:

Koloncilik, İlk Çağ'da devletlerin kendi sınırlarının dışındaki bir bölgeyi ele geçirerek, kendi himayesi altına almasına denmektedir.

Kominizm:

Özel mülkiyete dayalı kapitalist sistem yerine, ortak mülkiyete dayalı yaşamı amaçlayan toplumsal, ekonomik ve siyasi bir ideolojidir.

BOLŞEVİKLER, MENŞEVİK

Bolşevikler, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisinde Lenin'in önderlik ettiği gruptur.

1903'teki parti kongresinde etkili olan ve çoğunluğu ele geçiren bu gruba Bolşevik (çoğunlukta olanlar), Batı Avrupa tarzı sosyal demokrasiyi savunan azınlıkta kalan gruba ise Menşevik (azınlıkta olanlar) denmiştir.

I. DÜNYA SAVAŞI Nedenleri:

- 1- Sanayi inkılabı sonucunda Pazar ve hammadde arayışından dolayı ortaya çıkan sömürgecilik yarışı ve ekonomik rekabet. (Genel neden)
- 2-Milliyetçilik akımından etkilenen milletlerin Avrupa devletleri tarafından kısırlatılması (Genel neden)
- 3-Bloklaşma ve silahlanma (Genel)
- 4-Almanya ile Fransa arasında Alsace-Lorraine bölgesinden kaynaklanan çekişme (Özel neden)
- 5-Balkanlarda Rusya ile Avusturya Macaristan İmparatorluğu arasında Rusların Panslavizm politikasından kaynaklanan gerginlik. (Özel)
- 6-Rusya'nın sıcak denizlere inmek istemesi (özel)
- 7-İtalya'nın Akdeniz çevresine hâkim olmak istemesi (özel) Saray Bosna'da Avusturya-Macaristan veliahdının bir Sırp tarafından öldürülmesi ile savaş başlamıştır. (28 Haz. 1914)

I.DÜNYA SAVAŞI SONUNDA YAPILAN ANTLAŞMALAR

Almanya ile "**Versay**",
Avusturya ile "**Sen-Jermen**",
Macaristan ile "**Triyanon**",
Bulgaristan ile "**Nöyyi**"
Osmanlı Devleti ile "**Sevr**" Barış Antlaşmaları imzalanmıştır. (Sovyet Rusya BrestLitowskAnt. İle savaştan çekilmiş Kars, Ardahan ve Batum'dan Osmanlıya geri vermiştir (3 Mart 1918)

Bu antlaşmaların ortak özellikleri

- a) Yenilen devletlerin topraklarını küçültmek, bazılarını işgal etmek veya yeni devletler kurmak.
- b) Askeri sınırlamalar getirmek.
- c) Ağır savaş tazminatları ödetmek ve ekonomik yükümlülükler getirmek.

ÇARLIK RUSYASININ YIKILIŞI VE BOLŞEVİK İHTİLALİ

Petersburg'da kadın işçilerin başlattığı grev bu hareketi dağıtmakla görevli askerlerin de katılımıyla bir devrime dönüşmüştür. (Mart 1917)

Çar II. Nikola tahttan çekilmiş ve Duma (Rus Meclisi) üyeleri tarafından geçici hükümet kurulmuştur. Sürgündeki "İlyiç Vladimir Lenin" in Petersburg'a dönmesiyle birlikte, "**Barış, toprak ve ekmek**" vaadiyle harekete geçen Bolşevikler yönetimi ele geçirmiştir. (Ekim 1917)

Lenin "Brest LitowskAntlaşması" ile I. Dünya Savaşı'ndan çekilmiştir. (3 Mart 1918) Dış güçlerin desteklediği Çar yanlısı "Beyaz Ordu" ile üç yıl süren savaşlar Bolşeviklerin zaferi ile sonuçlanmıştır. Lenin Bolşeviklerin güçlenmesi için "N.E.P. Politikası"nı (Köylü, küçük esnaf, tüccar ve yabancı sermayeye

kolaylık sağlanmış, bankalar, büyük sanayi kuruluşları ve ulaşım devlet egemenliğine bırakılmıştır.) ilan etmiştir.(1921)

SSCB YÖNETİMİNDEKİ TÜRK TOPLULUKLARININ DURUMU

Bolşevik yönetimi; İngilizlerin desteklediği Türklerin ve diğer milletlerin bağımsızlık mücadelelerine engel olabilmek için onlara kendi geleceklerini belirleme hakkı tanımıştır. Bunun üzerine; Kazan Türkleri; İdil-Ural Devleti'ni, Kazaklar ise; Alaş-Orda Özerk Cumhuriyeti'ni ve Özerk Türkistan Cumhuriyeti'ni kurmuşlardır. Sovyetler Birliği'nin kurulduğu dönemdeki karışıklıktan yararlanan Türkler; Başkurdistan Sovyet Cumhuriyeti, Harezmi Halk Cumhuriyeti, Türkistan ve Kırgız Muhtar Cumhuriyetleri gibi bağımsız devletler kurmuşlardır. Bu gelişmeler üzerine Sovyet yönetimi 1920 yılının sonlarına doğru Türk devletleri üzerinde doğrudan hâkimiyet kurmaya yönelmişlerdir.

BASMACI HAREKETİ

(1918-1931) "Baskın yapan, hücum eden" anlamına gelen, Basmacı tabiri Çarlık döneminde Türkmenistan, Başkurdistan ve Kırım'da mücadele eden, Türk güçleri için kullanılmıştır. Basmacı hareketinin tek amacı; Türkistan'ı Ruslardan kurtararak, bağımsızlığına kavuşturmaktır. Enver Paşa'nın da katılımıyla (1921) Basmacıların mücadeleleri giderek artmış ve 1931 yılına kadar sürmüştür. Bu tarihten sonra Ruslar Basmacı Hareketi'ne kesin olarak son vermişlerdir.

5 Aralık 1936'da Batı Türkistan'da SSCB'ye bağlı Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Türkmenistan cumhuriyetleri kurulmuş fakat bu cumhuriyetlerin milli bir askeri güce sahip olma hakları kaldırılmıştır.

Sovyet yöneticileri II. Dünya Savaşı'ndan sonra Kırım Türkleri ile Kafkasya'da yaşayan Karaçay, Balkar, Ahıska (Meşhet), Çeçen ve İnguş Türklerini düşmanla iş birliği yaptıkları gerekçesiyle Orta Asya ve Sibiry'a sürgün etmişlerdir.

Gazavât/Müridizm Direniş Hareketi:

Kuzey Kafkasya Müslümanlarının XVIII. yüzyıl sonlarında Ruslar'a karşı başlattıkları, Müridizm; Müslümanların Gazavât adını verdikleri tasavvuf kökenli siyasi harekettir. İmam Mansûr'dan önce Çar rejimine bağlı kişilerce Kafkasya'ya özerklik verilmesini savunan bir hareket başlatılmışsa da başarıya ulaşamamıştır. Müridizm, başlangıcından kısa bir süre sonra millî bir nitelik kazanarak bağımsız Kafkasya idealinin ortaya çıkmasında başlıca etken olmuştur. 1835 yılında hareketin başına Şeyh Şamil geçti. Şeyh Şamil Ruslara karşı giriştiği direniş başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Şeyh Şamil ile özdeşleşmiştir.

1818-1917 yılları arasında Bolşeviklerle birlikte Çar rejimine karşı büyük mücadeleler vermişlerdir.

Gazavât, 1917-1922 yılları arasında Sovyet yönetimi tarafından millî bir kurtuluş hareketi, ilerici ve demokratik bir direniş olarak değerlendirilmişse de sonradan bu değişik algılanmaya başlanmıştır.

Sovyet yönetimi, II. Dünya Savaşı sürecinde bu hareketin Sovyet halklarında millî uyanışa yol açacağı düşüncesiyle, Müridizm başta

olmak üzere, sosyalist içerikli olmayan millî kurtuluş hareketlerini feodal ve burjuva hareketleri olarak nitelendirildiğinden yasaklanmıştır.

ORTADOĞU'DA MANDA YÖNETİMLERİNİN KURULMASI

Coğrafi konumu ve doğal zenginlik kaynakları ile önemli bir bölge olan Orta Doğu İran hariç Osmanlının egemenliği altındaydı. XIX.y.y.'da Osmanlı Devleti'nin iyice zayıflaması sonucunda İngiltere, Fransa, Rusya daha sonra da Almanya ve İtalya bu bölge üzerinde hakimiyet mücadelesine girişmişlerdir. XIX.y.y.'da. İttifak grubunda savaşa katılan Osmanlı'nın, savaş sonucunda yıkılması Orta Doğu'da bir otorite boşluğuna sebep olmuştur. I. Dünya Savaşı devam ederken İngiltere, Fransa ve Rusya aralarında yaptıkları gizli anlaşmalarla Orta Doğu'yu paylaşmışlardır. Bolşevik ihtilali sonrasında savaştan çekilen Rusya bu gizli anlaşmaları açıklamıştır. ABD savaşa girerken yayınladığı Wilson İlkeleri ile Gizli Antlaşmaları kabul etmemiştir. Ayrıca Osmanlı ülkesinde yaşayan Türklerin nüfus yoğunluğuna sahip oldukları bölgelerde bağımsız yaşayabileceklerini, azınlıkların da nüfus çoğunluğuna sahip oldukları bölgelerde bağımsız devletler kurabileceklerini belirtmiştir. Fransa ve İngiltere zaman kazanmak amacıyla Orta Doğu'da yaşayan halkların kendi yönetimlerini kurabileceklerini bildirmişlerdir. ABD'nin savaştan sonra "Yalnızlık Politikası" na dönmesi İngiltere ve Fransa'nın Orta Doğu'da serbest kalmasına neden olmuştur. İngiltere ve Fransa Nisan 1920'de toplanan San Remo Konferansı'nda "Sevr Antlaşması'nın maddelerini belirlemişler ve Osmanlı topraklarını paylaşmışlardır.

Buna göre:

Fransa: Suriye ve Lübnan'ı;

İngiltere: Irak, Filistin ve Ürdün'ü almıştır. Ayrıca İngiltere: Daha önce işgal ettiği Mısır ve Kıbrıs'ı da resmen kendisine bağlamıştır. Bunun yanında Anadolu toprakları da paylaşmıştır.

Wilson İlkeleri'nin toprak işgali olmayacak maddesine karşı da "Manda ve Himaye" sistemini benimsemişlerdir.

ORTA DOĞU'DA BÜYÜK DEVLETLERİN DURUMU VE POLİTİKALARI

Osmanlı yönetiminde sorunsuz yaşayan bölge halkı bağımsızlık vaadiyle İngiltere ve Fransa gibi sömürgeci devletler tarafından kandırılmışlardır. Bu devletlerin izlediği politikalar, bölgenin siyasi haritasının değişmesine ve günümüze kadar süren sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

İngiltere ve Orta Doğu: İngiltere'nin Uzak Doğu'daki sömürgelerine ulaşma da en kısa yol olan Orta Doğu 1869'da Süveyş Kanalı'nın açılması ve XIX.y.y.'da. sonlarında bölgede önemli petrol rezervlerinin bulunmasıyla önem kazanmıştır.

ORTA DOĞU'DA BÜYÜK DEVLETLERİN DURUMU VE POLİTİKALARI

Almanya'nın Osmanlı ile iş birliği yaparak, "Hicaz Demiryolları Projesi" ile bölgede üstünlük sağlaması İngilizlerin çıkarlarına ters düşmüştür. II. Abdulhamit döneminde "İslamcılık" politikası izlenerek, milliyetçiliğe dayalı ayaklanmaların önlenmesi için Hicaz Emiri Şerif Hüseyin İstanbul'da tutulmuştur. "İttihat ve Terakki" yönetimi ise bu politikayı terk ederek, Şerif Hüseyin'i bölgeye

göndermiş bu durum İngilizlerin kışkırtmalarına yol açmıştır. İngilizlerin kışkırtmaları sonucunda Orta Doğu'daki yerel liderler Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmaya başlamışlardır.

İNGİLTERE VE ORTADOĞU

Arabistan Yarımadası:

İngiltere'nin bağımsızlık vaadi üzerine Hicaz Emiri Şerif Hüseyin kendisini "Arap Ülkeleri Kralı" ilan ederek, oğullarını da Irak ve Ürdün'e kral tayin etmiştir. Şerif Hüseyin'in 5 Mart 1924'te halifeliğini ilan etmesi Necd Emiri Abdülaziz İbn-i Suud ile karşı karşıya gelmesine sebep olmuştur. Galip gelen İbn-i Suud kendini Hicaz ve Necd Kralı ilan etmiştir. İngiltere tarafından 1927'de tanınan krallık 1932'de Suudi Arabistan Krallığı adını almıştır. İngiltere, İtalya'nın müdahalesi sonucunda Yemen'in de bağımsızlığını tanımak zorunda kalmıştır. (1934)

İNGİLTERE VE ORTADOĞU

Irak: Irak'a hâkim olmak isteyen İngiltere Şerif Hüseyin'in oğlu Faysal'ı Irak Krallığı'na getirmiştir. (1921) Iraklıların başlattığı bağımsızlık mücadelesi sonucunda Irak, 1930'da bağımsızlığını kazanmış fakat II. Dünya Savaşı öncesinde İngiliz egemenliğinden kurtulamamıştır.

Ürdün: 1922'de İngiltere'nin mandası olarak kurulmuş, 1946'da bağımsız olmuştur.

Filistin:

San Remo Konferansı'nda İngilizlere bırakılan Filistin'de ABD'nin desteğiyle Yahudi devleti kurma çalışmaları başlatılmıştır.

Mısır: İngiltere 1882'de Mısır'ı işgal etmişti. Osmanlının I. Dünya savaşı'na girmesi üzerine İngiltere Mısır'ı topraklarına kattığını açıklamıştır. (1914) Mısır 1922'de bağımsız olmuş ancak İngiliz egemenliğinden kurtulamamıştır.

FRANSA VE ORTA DOĞU:

San Remo Konferansı'nda Fransa'nın payına Suriye ve Lübnan düşmüş, Ayrıca Sevr Antlaşması ile Güney Doğu Anadolu'yu diğer İtilaf Devletleri ile birlikte de Boğazlar ve İstanbul'u işgal etmiştir. Anadolu'da Türk kuvvetlerine karşı direnemeyen Fransa **Ankara Antlaşması** ile Güney Doğu Anadolu'yu boşaltarak, Suriye'ye yönelmiştir.

Fransa 1926'da Lübnan'a 1930'da; Suriye'ye bağımsızlıklarını vermiş fakat her iki devlet de Fransız mandasından kurtulamamıştır. Fransa Suriye ve Lübnan'dan 1946'da tamamen çekilmiştir.

UZAK DOĞUDA YENİ BİR GÜÇ JAPONYA

XIX.y.y.'da. İkinci yarısına kadar Derebeylik (Feodal) Sistemi'nin hâkim olduğu Japonya dış dünyaya kapalı bir ülkedydi.

"Şogun"adı verilen ordu komutanı bu derebeylerin en güçlüsünden seçiliyordu.

Asıl güç "Şogun"un elinde olup, İmparator sembolik olarak devletin başındaydı. Batılı devletlerle ticari anlaşmalar yapılması "Şogun" yönetiminin ülke üzerindeki etkisini kaybetmesine neden olmuştur. (1854) İmparator Mutsihito'nun aydınların batı tarzı yenilikler yapılması fikirlerine destek vermesiyle birlikte

Japonya'da "Meiji Restorasyonu" denilen reform süreci başlamıştı. (1867).

Meiji Restorasyonu ile: 1870 yılında ilk demiryolunun yapımına başlanması

-1871 yılında daymiyo adı verilen derebeylik sisteminin yıkılıp devlet yönetiminin yeniden organizasyonu

-1871 yılında ilk gazetenin yayınlanması

-1872 yılında çıkartılan bir kanunla her kadın ve erkek Japon için ilköğretimin zorunlu hale getirilmesi -1873 yılında zorunlu askerlik sisteminin kabulü; bu politika sonucunda gerçekleştirilen bazı uygulamalardır.

1868'de feodal düzen yıkılarak, batı tarzı hükümet kurulmuştur.

Hukuki, sosyal, eğitim, askeri ve ekonomik alanlarda yapılan reformlar sonucunda Japonya XIX.y.y.'da. sonlarında güçlü bir devlet haline gelmiştir. Sanayisi gelişen Japonya, hammadde ihtiyacını karşılamak için Asya kıtasına yönelmiştir. Çin'den Kore'yi almışsa da batılı devletler ve Rusya'nın müdahalesi ile geri vermiştir. Çin toprakları yüzünden Rusya ile yapılan 1904-1905 Savaşı ile Rusları yenilgiye uğratarak Kore'yi ele geçirmiştir. Böylece Japonya Uzak Doğu'da yeni bir güç olarak ortaya çıkmıştır.

1929 DÜNYA EKONOMİK KRİZİ

-1929'da başlamış etkileri II. Dünya Savaşı'na kadar, yaklaşık 10 yıl devam etmiştir. Kuzey Amerika ve Avrupa'da başlamış, sanayisi gelişen diğer ülkelerde de yıkıcı etkiler oluşturmıştır. I.Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa dışında üretim oldukça artmış, sanayi ülkeleri ihracat ürünlerinden büyük kazanç sağlamışlardır. 1920'lerde ise tarımsal üretimdeki artış, tarım ürünlerinin fiyatlarının düşmesine sebep olmuş ve tarım ülkeleri ekonomik büyümeden faydalanamamıştır. Amerika'da I. Dünya Savaşı'nın getirdiği zorluklar karşısında küçük şirketler birleşerek, tekeller oluşturmuşlardır. Bu dönem de Amerikan banka ve şirketlerinin çalışma esaslarını düzenleyen yasaların yetersiz olması, yatırımcıların bilgilendirilmesinde ve denetleme de görülen eksiklikler ayrıca verilen ekonomik kredilerin geri alınamaması ekonominin bozulmasına da etkili olmuştur. İngiltere'de para birimi Paund'un aşırı değer kazanması, ihracatta düşüşe ve ekonominin bozulmasına sebep olmuştur.

Almanya ise savaş tazminatlarını ödemek için karşılıksız para basmış bu da ülke de hiperenflasyona (aşırı enflasyon) sebep olmuştur.

New York Borsası 24 Ekim 1929 Perşembe günü (Kara Perşembe) dibe vurmuş bu süreçte çok sayıda banka batmış, binlerce insanın mal varlığı yok olmuştur. Kriz en çok sanayileşmiş şehirleri vurmuş, bu kentlerde bir "işsizler ve evsizler ordusu" oluşturmuştur. İnşaat faaliyetleri durmuş, tarım büyük zarara uğramış ve talebin düşmesi nedeniyle "madencilik" en fazla etkilenen sektörlerden biri olmuştur.

İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE AVRUPA

1.Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam):

Paris Barış Konferansı'nda 32 devlet tarafından kurulması kabul edildi.

Barışın Sürekliliğini Sağlama Çabaları I.Dünya Savaşı'nın galibi olan devletler tarafından savaş sonrasında barışı sağlamak

amacıyla merkezi "**CENEVRE**" (İsviçre) olmak üzere "**Milletler Cemiyeti**" kurulmuştur. (10 Ocak 1920). Fikir önderliğini ABD'nin yaptığı bu örgüte ABD üye olmamıştır. Zamanla örgütün üye sayısı 63'e çıktı

NOT: Türkiye 1932 yılında Milletler Cemiyeti'ne üye olmuştur.

LOCARNO ANTLAŞMASI: 1 Aralık 1925

Uluslararası barışı korumaya yönelik olarak Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Belçika, Polonya ve Çekoslovakya arasında "**Locarno Antlaşması**" imzalanmıştır.

Briand Kellog Anlaşması (Paris 1928):

ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Polonya, Çekoslovakya ve Belçika arasında "**BriandKellog Paketi**" imzalanmıştır. Aynı yıl Sovyetler Birliği ve Türkiye'de bu anlaşmaya katılmıştır. (ABD ve Fransa öncülük etmiştir.)

NOT: "**Briand Kellogg Paketi**" ile "Savunmaya dayanmayan savaş" kanun dışı sayılmış ve devletlerarası ilişkilerde "barışçı yollara" başvurulması esas alınmıştır. Bütün bu çabalar sorunları çözemediği gibi, II. Dünya Savaşı'nı da engelleyememiştir.

Avrupa'da Sosyal ve Ekonomik Hayat

- Avrupa içinde göçler artmıştır.
- İstihdam ve çalışma şartları yeniden düzenlenmiş bazı ülkelerde 8 saatlik işgünü uygulamasına geçilmiştir.
- Demokratik gelişmeler olmuş, bazı ülkelerde kadınlara da oy hakkı tanınmıştır.
- Ağır sanayi, silah ve motorlu taşıt imalatı canlanmıştır.
- İşçi sınıfı önem kazanmıştır.

TOTALİTER REJİMLERİN KURULUŞU

Almanya;

Adolf Hitler'in "**Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi**" Almanya'da yönetimi ele geçirmiştir. (1933-Nazi Yönetimi) Hitler'in 1 Eylül 1939'da Polonya'ya saldırması, II. Dünya Savaşı'nın başlamasına neden olmuştur.

İtalya-Faşizm:

İtalya'da savaşın neden olduğu huzursuzluklar, hükümet darbesi ile Faşist Parti'nin yönetime gelmesine sebep olmuştur. (1922) **Benito Mussolini** başbakanlığa atanmış ve İtalya'da faşist iktidar yönetime gelmiştir.

İspanya:

İspanya'da **Fransa** ve **SSCB**'nin desteklediği "Cumhuriyetçiler" ile Almanya ve İtalya'nın desteklediği "Milliyetçiler" arasındaki mücadele **"Milliyetçiler"** kazanmış böylece "Francisco François" iktidarı başlamıştır. İspanya 1955'te BM'ye, 1958'de Avrupa Ekonomik İş Birliği Teşkilatı'na girmiştir.

İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE DÜNYA

- Savaş sırasında yaşanan ekonomik sıkıntılar, savaşta sonra tüketimin artmasına ve sanayinin gelişmesine neden olmuştur.

- Sanayide kullanılan petrol ve elektrik günlük hayatta yaygınlaşmaya başlamıştır.
- Kara-deniz-hava ulaşımı gelişmiştir.
- Şehircilik ve mimari gelişmiştir. (Bauhaus Mimari Akımı ortaya çıkmıştır.)
- Radyo yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır.
- Fotoğraf, çizgi film ve sinema gibi görsel sanatlar gelişmiştir.
- Albert Einstein başta olmak üzere bazı bilim adamlarının ülkelerini terk etmeleri bilimin uluslararası alanda gelişmesine neden olmuştur.
- Nükleer Enerji alanında önemli gelişmeler olmuştur.

Sağlık Alanında:

- Sağlık alanında özellikle Biyoloji bilimi gelişmiştir. (Organ nakline başlanmış, Banting ve Best 1922'de İnsülin'i ayırtmış, Tüberküloza karşı 1921'de BCG aşısı Calmette ve Guérin tarafından bulunmuş, 1929'da Alexander Fleming Penisilin'i keşfetmiştir.

- Psikoloji ve Felsefe gelişmiş bu alanda önemli akımlar ortaya çıkmıştır. Fenomenoloji (Metafiziğe karşı çıkarak somut yaşantıyı temel alan felsefi görüş) ve Varoluşçuluk önemli Felsefi akımlardır.
- 1929'dan itibaren Geleneksel Tarihin temelini oluşturan, Savaş Tarihi; Kral ve İmparatorlar Tarihi önceliğini kaybederek, yerel tarih, sosyal, ekonomik ve medeniyet konularını ön plana çıkaran yeni tarih anlayışı benimsenmiştir.

- Batı medeniyeti ve bu medeniyetin dayandığı değerlerin sorgulanması Avrupa Edebiyatı'nı etkilemiştir. (John Steinbeck 'ın Gazap Üzümleri adlı eseri 1929 Krizi'nden sonra Amerika'nın sosyal ve ekonomik durumunu anlatan önemli eserlerdendir.)

- Sanatta "Sürrealizm (Gerçeküstücülük) Akımı" doğmuştur. Klasik Müzik ve Caz yaygınlaşmıştır.

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Millî Mücadele'nin kazanılmasıyla imzalanan Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sınırları çizilmiştir (24 Temmuz 1923).

1923'ten sonra Lozan'da çözülemeyen Musul Sorunu ile aleyhimize çözülen Dış Borçlar, Suriye Sınırı, Nüfus Mübadelesi ve

Boğazlar sorunlarına öncelik verilmiştir. Dış politikada "**Yurtta barış, dünyada barış**" ilkesi benimsenmiştir.

a) Balkan Antantı (9 Şubat 1934): II. Dünya Savaşı tehlikesine karşı Balkanlardaki sınırları korumak amacıyla Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya arasında Atina'da imzalanmıştır.

b) Montrö Boğazlar Sözleşmesi (20 Temmuz 1936)

- Türkiye boğazların her iki yakasının silahsızlandırılması ve yönetiminin uluslararası bir komisyona bırakılmasını kabul etmek zorunda kaldığı için "Boğazlar Sorunu" Lozan'da aleyhimize çözümlenmiştir. • İtalya'nın 1935'te Habeşistan'a saldırması, Almanya'nın Locarno Antlaşması son vermesi ve her iki devletin de hızla silahlanmaya başlaması Türkiye'nin Boğazlar Sorunu 'nu gündeme getirmesine sebep olmuştur.
- Türkiye boğazlar konusunda Sovyetler Birliği ve Balkan Paketi'ni imzaladığı balkan devletlerinin desteğini almıştır.

ÖNEMLİ: Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ne göre;

- 1-Boğazlar Komisyonu kaldırılarak, boğazların yönetimi Türkiye'ye bırakılacak.
- 2-Türkiye Boğazlar ve çevresinde asker bulundurabilecek.
- 3-Barış zamanında ticaret gemilerinin boğazlardan geçişi kontrollü olarak serbest olacak.
- 4-Türkiye'nin yer almadığı herhangi bir savaşta tarafların savaş gemileri boğazlardan geçemeyecek.
- 5-Türkiye içinde bulunduğu bir savaş ya da güvenliğini tehdit eden bir durum karşısında boğazlar üzerinde tam yetkiye sahip olacak.

c) Sadabat Paketi (8 Temmuz 1937):

- Doğu sınırlarımızı güvenlik altına almak amacıyla **Türkiye, İran, Irak ve Afganistan** arasında imzalanmıştır.
- 1980'de Irak-İran Savaşı'nın çıkması ile pakt sona ermiştir.

d) Hatay'ın Anavatanına Katılması (30 Haziran 1939):

- Misak-ı Milli sınırları içerisinde yer alan Hatay 1921 Ankara Ant. ile Fransız mandası olan Suriye'ye bırakılmıştır. (Misak-ı Milli'den ikinci taviz)
- 1938'de Hatay Cumhuriyeti kurulmuş, Tayfur SÖKMEN cumhurbaşkanı seçilmiştir.
- 1939'da Hatay Meclisi oybirliği ile Hatay'ın anavatanına katılmasını kabul etmiştir.

DEĞERLENDİRME SORULARI:**Açık Uçlu Soru Ne Demektir?**

Açık uçlu soru, kısa cevaplarla (var- yok gibi) cevaplanması mümkün olmayan, çoktan seçmeli sorulardan farklı olarak sorulan ve kişinin konu hakkındaki bilgisini ölçmek amacıyla sorulan klasik soru tipidir. Çoktan seçmeli sorular ise bir soru kökü ve birden fazla şıklardan oluşan soru tipidir.

AÇIK UÇLU SORULAR VE CEVAPLARI:**1. XX. yüzyılın ilk yarısında, dünya devletlerinin bloklaşmasında ve savaşların çıkmasında;**

Devletlerin ham madde ihtiyaçlarını giderme yolları üzerinde bir birleriyle çıkar çatışması içine girmeleri büyük dünya savaşlarına neden olmuştur.

2. İtilaf Devletleri'nin 10 Ağustos 1920'de Osmanlı Devleti ile imzaladığı Sevr Barış Antlaşması diğer barış antlaşmalarından daha ağır koşullar içermiştir. Bu antlaşma uygulansaydı Osmanlı Devleti parçalanacak ve devletin kalan toprakları sömürge durumuna gelecekti. İtilaf devletlerinin Sevr Antlaşmasını yürürlüğe sokamamalarının temel nedeni;

Türk Kurtuluş Savaşı'nın başarıya ulaşması

3. Fransa ve İngiltere'nin, Rusya ile Birinci Dünya Savaşı başlarında yoğun olan ilişkileri, savaşın sonlarına doğru kesilmiş, buna karşılık İtalya ile olan ilişkileri sıklaşmıştır.

Bunun nedeni... *Rusya'da ihtilalin başlamış olması*

4. Atatürk, 1932 yılındaki bir konuşmasında "Savaşın ağırlığını göz önüne almayan bazı samimiyetten yoksun önderler, saldırının araçları olmuşlardır. Denetimleri altındaki uluslara ulusçuluğu ve geleneği yanlış bir biçimde göstererek ve kötüye kullanarak onları aldatmışlardır." demiştir.

Atatürk, bu sözleriyle; *Almanya ve İtalya'yı eleştirmiştir.*

AŞAĞIDAKİ BOŞLUKLARI UYGUN CÜMLELERİNİZLE DOLDURUN**Aşağıdaki boşlukları uygun kelime veya cümlelerle tamamlayın?**

1. 5 Haziran 1926'da Türkiye ile İngiltere arasında imzalanan Ankara Antlaşması uyarınca Musul'un Irak'a bırakılması; Misak-ı Milliye aykırı durum söz konusudur. Zira burada çiçeği burnunda yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Misak-ı Milli'ye aykırı bir tutum içinde bulunmasında.....

Seyh Sait İsyanı'nın olumsuz sonucunun dış politikaya yansımaları olmuştur.

2. I. Dünya Savaşı Almanya'da büyük bir işsizlik ve enflasyon sorunu doğurmuştur. Bu sorunun doğmasında; *Almanya'ya ekonomik sınırlamalar getirilmesi*, durumundan kaynaklanmıştır.

3. **I. Dünya Savaşı** tarihine ilk defa devletlerin silahlı kuvvetlerinin karşılıklı çarpışması şeklinden çıkıp milletlerin topyekun savaşı haline gelmiş ilk savaştır.

4. Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'nda; 1939 - 1945 arasında tarafsız politika izlemiştir. Fakat savaşın sonlarına doğru müttefik devletlerin baskısı sonucu formalite olarak; 23 Şubat 'ya.... savaş ilan etmiştir.

1945'te Almanya'ya

5. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nın başladığı ülke;Devleti olmuştur.

ABD

6. Soğuk Savaş Dönemi'nin farklı iki bloğuna liderlik eden Devletler;

ABD- SSCB

7 . Üçüncü dünya ülkesi ne demektir?

Fas, Kongo, Gana, Tunus gibi ülkelere denir.

Açıklama:

İkinci dünya ülkesi kavramı 1955'li yıllarda gelişmiş ülkeler SSCB'nin başını çektiği doğu Bloğunu oluşturan komünist ülkeler olarak adlandırılırken Birinci Dünya ülkesi ise ABD'nin başını çektiği Batı ülkeleri için kullanılmıştır.

Üçüncü dünya ülkeleri tarafsız ülkeler veya bağılantısız ülkeler için kullanılmış bir kavramdır.

Bugünün ise daha çok "az gelişmiş" ülkeler için kullanılmaktadır.

Bazı ülkeler Türkiye için 3 dünya ülkesi kullanması Türkiye'yi rahatsız ediyor Çünkü Türkiye kendisinin geri kalmışlığını kabul etmiyor.

8 . 18 Ocak 1919'da I. Dünya Savaşı sonunda mağlup devletlerle yapılacak anlaşmaların içeriğini görüşmek amacıyla ".....

Antlaşması" yapıldı.

Paris Antlaşması

9. Mandacılık sisteminin oluşturulmasının nedeni ".....prensipleri (ilkeleri) nedeniyle sömürgeciliği değişik bir adla devam ettirmek, isteği nedeniyle öne sürülmüştür.

Wilson İlkeleri

10. ABD'nin Avrupa sorunlarının dışında kalması gerektiğini savunan ABD başkanın adı: **Monroe**

10. Sömürgeci (Emperyalist) devletlere karşı verilen mücadele sonucu kurulan 3 devlet ismi yazınız:

Hindistan
Pakistan
Cezayir

16. Meiji Restorasyonu'nu:

İmparator Meiji'nin beş maddelik reform paketi Japonya'da feodal rejime son vermiş ve mutlakiyet yönetiminin yerine meşruti monarşiyi getirmiştir.

1. Sömürgeci devletler tarafından Ortadoğu'da kurulan bir devlet:

İsrail

2. Türkiye, NATO'ya **1952 yılında** üye olmuştur.

TEST: 1
CEVAPLI TEST SORULARI

1. XX. yüzyılın ilk yarısında, dünya devletlerinin bloklaşmasında ve savaşların çıkmasında aşağıdakilerden hangisi etkili olmuştur?

- A) Devletlerin bağımsızlıklarını kazanmak istemeleri
B) Devletlerin ham madde ihtiyaçlarını giderme yolları aramaları
C) Devletlerin sınırlarını genişletmeye çalışmaları
D) İtalya ve Almanya'nın güçlenmesi
E) Balkanlardaki buhranların önlenmek istenmesi
Cevap: B

2. İtilaf Devletleri'nin 10 Ağustos 1920'de Osmanlı Devleti ile imzaladığı Sevr Barış Antlaşması diğer barış antlaşmalarından daha ağır koşullar içermiştir. Bu antlaşma uygulansaydı Osmanlı Devleti parçalanacak ve devletin kalan toprakları sömürge durumuna gelecekti.

Bu antlaşmanın uygulamaya girmemesinin en büyük sebebi nedir?

- A) Çanakkale Savaşı'nda İtilaf devletlerinin yenilmesi
B) Türk Kurtuluş Savaşı'nın başarıya ulaşması
C) Kuva-i Milliye'nin kurulması
D) Misak-i Milli kararlarına ters düşmesi
E) TBMM'nin anlaşmayı tanımaması
Cevap: B

3. Fransa ve İngiltere'nin, Rusya ile Birinci Dünya Savaşı başlarında yoğun olan ilişkileri, savaşın sonlarına doğru kesilmiş, buna karşılık İtalya ile olan ilişkileri sıklaşmıştır.

Bunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Rusya'nın Alman ve Türk birlikleri karşısında gerilemesi
B) Rusya'da ihtilalin başlamış olması
C) Rusların İstanbul ve Çanakkale boğazlarını istemesi
D) Türklerin Çanakkale Savaşı'ndaki üstün başarısı
E) İtalya'nın, Rusya'ya oranla Türk topraklarından daha az pay istemesi
Cevap: B

4. Atatürk, 1932 yılındaki bir konuşmasında "Savaşın ağırlığını göz önüne almayan bazı samimiyetten yoksun önderler, saldırganın araçları olmuşlardır. Denetimleri altındaki uluslara ulusçuluğu ve geleneği yanlış bir biçimde göstererek ve kötüye kullanarak onları aldatmışlardır." demiştir.

Atatürk, bu sözleriyle hangi ülkelerin politikalarını eleştirmiştir?

- A) Japonya ve Çin
B) ABD ve SSCB
C) Fransa ve İngiltere
D) Yunanistan ve İspanya
E) Almanya ve İtalya
Cevap: E

5. 5 Haziran 1926'da Türkiye ile İngiltere arasında imzalanan Ankara Antlaşması uyarınca Musul'un Irak'a bırakılması;

- I. Tekalif-i Milliye
II. Teşkilat-ı Esasiye
III. Misak-ı Milliye

belgelerinden hangilerine aykırı düşer.

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I, II ve III D) I ve II E) Yalnız III
Cevap: E

6. I. Dünya Savaşı Almanya'da büyük bir işsizlik ve enflasyon sorunu doğurmuştur.

Bu sorunun doğmasında;

- I. Almanya'ya ekonomik sınırlamalar getirilmesi,
II. Hitler'in 1933'te iktidara gelmesi,
III. Almanya-İtalya yakınlaşmasının başlaması

durumlarından hangileri etkili olmuştur

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III. D) I ve II E) I, II ve III
Cevap: A

7. Aşağıdakilerin hangisiyle savaşlar, devletlerin silahlı kuvvetlerinin karşılıklı çarpışması şeklinden çıkıp milletlerin topyekün savaşı haline gelmiştir?

- A) Balkan Savaşı B) I. Dünya Savaşı C) Otuz yıl Savaşları
D) Haçlı Savaşları E) Napolyon Savaşları
Cevap: B

8. Aşağıdakilerden hangisi, üçüncü dünya ülkelerinden biri değildir?

- A) Fas B) Portekiz C) Kongo D) Gana E) Tunus
Cevap: B

9. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nın başladığı ülke aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İngiltere B) Fransa C) ABD D) Japonya E) Almanya
Cevap: C

10. Soğuk Savaş Dönemi'nin iki bloğuna liderlik eden devletler aşağıdakilerden hangisinde eşleştirilmiştir?

- A) İngiltere - ABD B) Almanya - Fransa C) İngiltere - Fransa
D) ABD - SSCB E) SSCB - Almanya
Cevap: D

11. Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'ndaki tutumuyla ilgili;

I. 1939 - 1945 arasında tarafsız politika izlemiştir.

II. Rusya ve ABD'nin Türkiye'de üs kurmasına izin vermiştir.

III. 23 Şubat 1945'te Almanya'ya savaş ilan etmiştir.

yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız I B) II ve III C) I ve III D) Yalnız III. E) I, II, III
Cevap: C

12 . 18 Ocak 1919'da I. Dünya Savaşı sonunda mağlup devletlerle yapılacak anlaşmaların içeriğini görüşmek amacıyla toplanan konferans aşağıdakilerden hangisidir?

A) Montrö B) Paris Antlaşması C) Mach Mahon
D) Londra Konferansı E) Locarno Antlaşması
Cevap: B

13 . Mandacılık sisteminin oluşturulmasının nedeni nedir?

A) Wilson Prensipleri'ni gereği üçüncü dünya ülkelerinin bağımsızlık haklarını korumak
B) Wilson prensipleri nedeniyle Sömürgeciliği değişik bir adla devam ettirmek
C) Orta Doğu'ya bağımsızlık getirmek
D) Yönetimde tecrübe kazandırmak
E) Orta Doğu'da bozulan dengeleri yeniden kurmak
Cevap: B

14 . Aşağıdaki devletlerden hangisinin, sömürgeci devletlere karşı verilen mücadele sonucu kurulduğu söylenemez?

A) Hindistan B) Pakistan C) Suriye D) Cezayir E) İsrail
Cevap: E

15. Aşağıdakilerden hangisi I. Dünya Savaşına katılan devletlerden biri olamaz?

A) Yunanistan B) Romanya C) Sırbistan
D) Polonya E) Avusturya-Macaristan

Doğru Cevap "D"

16. Japonya'da "Meiji restorasyonu"denilen reform sürecini başlatan lider kimdir?

A) Fusako B) Nakayama C) Toshiko
D) Mussuhito E) Hirohito

Doğru Cevap "D".

17.

3. Mart 1924'te Halifeliğin kaldırılmasından sonra kendisini Halife ilan eden ve aynı zamanda kendisini "Arap Ülkeleri Kralı" olarak ilan eden şahıs kimdir?

A) Necd emiri Abdülaziz B) Hicaz Emiri Şerif Hüseyin
C) Şerif Saad Zaglul D) Hüseyin Murşil E) Ebu Nümei
Doğru Cevap B

18. Nazizim'in kurucusu kimdir?

A) A. Hitler B) Mussolino C) Lenin
D) J. Stalin E) Mehmet Emin Resulzade
Doğru Cevap "A"dır

19. ABD'nin 2 Aralık 1823'te yalnızlık politikası aşağıdakilerden hangisiyle başlamıştır?

A) Kazablanka konferansı B) Wilson İlkeleri C) Monroe Doktrini
D) Postdam Konferansı E) Truman Doktrini
Doğru Cevap "C"

Hazırlayan: Ali Vedat AKBULAK

(Bahçelievler Cumhuriyet Anadolu Lisesi Tarihi Öğretmeni.